

Budapest, 1908. szept. 5.

14. szám.

NÉPNEVELŐK LAPJA

A MAGYAR TANITÓK OTTHONÁNAK
TANÜGYI, TÁRSADALMI LAPJA

NEGYVENHARMADIK ÉVFOLYAM

SZERKESZTI

HAVAS ISTVÁN

BUDAPEST, 1908

NEUWALD ILLÉS UTÓDAI KÖNYVNYOMDÁJA

Szerkesztőség: Budapest, VII. Bethlen-utca 8. sz. I. em. 10.

TARTALOM.

A tanév küszöbén. *Havas Mihály.* — Egy ipariskolai tanulmányut. *Senyei Ferenc.* — Javító elemi osztályok. *Szabó Kálmán.* — Az igaz tanító. *Kirchnerné Petrusevich Mária.* — Egyesületi élet. — Tanügyi, társadalmi élet: A tanítónő magánélete. A legújabb nemzedék. Új vezetők. Az özvegy nyugdíja. Az első erdei iskola. Házasság. Halálozás.

A *Magyar Tanítók Otthona* célja, hogy a székesfővárosban működő tanítók közt a kartársi érzületet fejlessze, erkölcsi, társadalmi és anyagi érdekeiket előmozdítsa; nemkülönb, hogy a fővárosi tanítók és tisztviselők között az érintkezést és természetes közös érdekeket ápolja. Célja, hogy mind a fővárosban, mind a vidéken működő tanítóságot s a közoktatás egyéb munkásait és barátait egy olyan intézményben egyesítse, mely szellemi és anyagi erejénél fogva képes legyen a magyar népoktatásügy fejlesztésének és felvirágoztatásának hathatós tényezőjévé válni.

A fővárosi tagok évi tagdíja: 20 korona, a vidékieké: 8 korona, mely tagsági díj fejében a *Népnevelők Lapja* is jár.

Elnökség: Elnök-gazgató: *Barca Albin*, székesföv. igazgató-tanító, tanügy elnök: *Nagy László*, tanítóképzői igazgató, gazdasági elnök: *Faller Jenő* székesfővárosi tanító.

Titkár: *Kalász Benedek*, székesföv. tanító.

Jegyzők: *Ilosvai Lajos Károly*, *Kindlovits Pál* és *Rózsa Ign.* sz.-föv. tantók.

Könyvtáros: *Tóth Kurucz János*, szföv. tanító. Könyvt. órák: minden pénteken 4—6.

A M. T. Otthona helyisége: V., *Ferenc József rakpart 39. I. em.*

A *Népnevelők Lapja* a M. T. Otthonának a kiadásában és tulajdonában jelenik meg. Hivatalos közlönye ezenkívül a M. Tanítók Országos Bizottságának és a Budapesti Tanítótanárságnak.

Előfizetési ára egész évre 12 korona, fél évre 6 korona, mely összeget a M. T. Otthona címére és helyiségeibe (V. Ferenc József rakpart 39.) kell küldeni.

A székesföv. községi iskolák igazgatói és vezetői a t. Tanács 7656/1903 VII. számú engedélye alapján az előlegből fizethetnek elő a *Népnevelők Lapjára*.

* * *

Dolgozó társaink, akik írói munkásságukkal támogatni fogják a *Népnevelők Lapját*: *Barca Albin*, *Barna Jakab*, *Bardócz Pál*, *Bajza Margit*, *Bély Mihály*, *Bursics Ernő*, *Csáky Elek*, *Csillai Kálmán*, *Dorogsághy Dénesné*, *Ember János*, *Erődi Ernő*, *Freund Vilma*, *Faller Jenő*, *Farkas Irén*, *Garam Jenőné*, *Gozsdu Mária*, *Gerley Széver*, *Gondos József*, *Hajnal Adolf*, *Havas Mihály*, *Hittig Lajos*, *Ilosvai Lajos Károly*, *Jablonkay Géza dr.*, *Jeny József*, *Kapy Rezső*, *Kemény Simon*, *Kéméndy Rezső*, *Kalász Benedek*, *Kindlovics Pál*, *Kiss Béla*, *Kiss Ildebert*, *Koncsek Lajos*, *Kubinyi József*, *Leviczky Aladár*, *Lissák Kálmán*, *Mócsy László*, *Móra István*, *Moussong Géza*, *Nagy Lajos*, *Nagy László*, *Nádas Kálmán*, *Perényi Lajos*, *Pintér Zsigmond*, *Révhegyi Iván*, *Ronts István*, *R. O.*, *Rózsa Ignác*, *Szabó Dezső*, *Sántha Lajos*, *Schön József*, *Senyei Ferenc*, *Simon Lajos*, *Soltész Kálmán*, *Sretvizer Lajos*, *Sturcz György*, *Szabó Kálmán*, *Szabó Viktor dr.*, *Száva János*, *Székely Károly*, *Székely Adolf*, *Szöke István*, *Velösy Lipót*, *Viola Lajos*, *Wehner Gyula József*, *Weszely Ödön dr.*

NÉPNEVELŐK LAPJA

TANÜGYI, TÁRSADALMI LAP.

MEGJELENIK MINDEN MÁSODIK SZOMBATON.

Kiadótulajdonos: a MAGYAR TANÍTÓK OTTHONA
Budapest, V., Ferenc József rakpart 39.
Előfizetési ár: egy évre 12 korona,
melyet a kiadótulajdonos címére kell küldeni.

A szerkesztő lakása:
Bpest, VII. Bethlen-utca 8. sz. I. em. 10.
A lapot illető minden szellemi közleményt,
cserepéldányt ide kell küldeni.

Felelős szerkesztő: HAVAS ISTVÁN

A tanév küszöbén.

Irta: Havas Mihály.

A népoktatás rendkívüli fontosságáról nem esett annyi szó hazánkban soha, mint manapság. Fent, lent egyaránt érzik, hogy a nép szellemi emelkedettsége: az anyagi élet kútforrása. Minden népiskolát végzett tanuló példákkal is tudja bizonyítani a tételünket. A rabszolga pedagóg, a görög és a római népművelésnek csak alárendelt eszköze. Nem több, mint a mai korrepetitor. De mégis a tanítói hivatal első képviselője. A nagy eszmékért lelkesedő középkor, melynek lovagi, művészeti ideáljai csodálatra ragadnak bennünket, nem látta meg a *tanítói hivatalt*, fontosságát nem ismerte fel, s nem látta tisztán, hogy az emberi haladás elengedhetetlen tényezője. A nagy reformator tanítóknak s a szelid *Kalazancáknak* kellett előállaniuk, hogy megmutassák a biztos utat. A határköveknek e jelzése nyomán Európa államai a népiskolára mind nagyobb gondot fordítottak. Szegény hazánk — természetesen, itt is elmaradt. Ha itt-ott megcsillan az első sugár, de annyi balszerencse között hamarosan elpusztult az éltető meleg. Mikor nyugaton a *népiskola* fundamentomát már rakják, Magyarországon még mindig zúg a háborúk rettentő, kultúrát csírájában megölő szele, mely szinte fajunk megsemmisítésével fenyeget. Még a tizenkilencedik század első tizedeiben is elszégyenítően kevés nálunk az iskola. De még a közel múltból is sokan emlékszünk rá, hogy hasznavehetetlen istállókból vedlettek át az iskolaszobák. És láttunk olyan néptanítókat, kik *facér* mesterlegények s egyéb kasza-kapakerülők gárdájából kerültek ki: minden ambíció nélkül.

Micsoda előzmények!

Innét magyarázható az a röghöz kötöttség, amely a tanítói állást még most is kicsinyíti és lenézi. Tapasztalatból mondhatjuk, hogy nincs közöttünk egyses, aki ne érezte volna annak a keserű pohárnak az ízét, amely az erkölcsi világrend apostolainak nálunk

kijut. Az élet a maga hitványságaival gyakran éppen azok legyőzését célozza, akik a javán buzgolkódnak. A tanítóság is kenyérkereseti pálya, nem tagadja azt senki; de jaj annak a nemzedéknek, akit valaha tisztán e kalmár-szellemből kifolyóan fognak majd tanítani! A tanítót a lelkesedés teremti, miként a költőt, a művészt. Altruizmusán a természet legremekebbike — az ember nevelődik. Valamikor, régen a krisztusi meg a szokráteszi szellem, az embernevelés a megváltás nagy eszméiért a martiromság pálmáját nyújtotta. Ma már mosolyra sem méltó dolog. A modern ember nem elmélkedhet rajta, mert előtte mindez kisszerű és nevetséges. A természettudományos bölcsélet a maga lényegében sohasem törekedett a klasszikus hajtások letörésére, csak az újabb ultramodernizmus magyarázta ezt imigy. Az ifjú nemzedék többé-kevésbé ebben a szellemben nevelkedik s mindent az ész ítélőszéke előtt elítélve, lekicsinyelve talál. Ezért rosszul érett és kora érett. Lelke nem nevelkedvén az önzetlenség magasztos szellemében, amelyből az emberi nem életében minden magasztos fakadt, gyorsan egoistává, hamar életuntá lesz. Öngyilkosok már a gyermekek is!

Akaratlanul is ezek a gondolatok állnak élénk, amidőn a munka folytatásához látunk. És fölemel az a tudat, hogy pályánk nem a muló, hitvány buboréknak, hanem az erkölcs és a szellem ragyogó igaz gyöngyeinek szolgálatában áll.

Nem kell tehát megtántorodnunk, mert nem szabad. Csak a szemünket kell megnyitnunk, hogy jól lásson; az eszünket kell megvilágosítanunk, hogy a dolgokat jól értse meg; a szívünket kell megnemesítenünk, hogy tudja, merre kell hajolnia. A tanult, a művelt, a tudomány színvonalán levő tanítóság nem fog soha akkorát tévedni, hogy a nemzetnek, az emberiségnek ártson. Ellenkezően: fel fogja emelni.

Egy ipariskolai tanulmányút.

Irta: Sennyei Ferenc

Mikor a *Népszavának* azt a támadását olvastam, mely egy főv. ipariskola tanulmányútját kipellengérezte, meghökkentem.

Jóért jót ne várj. Mi kötelességünkön felül, tiszta ügyszere-
tetből, nagy fáradsággal bővítjük a *Népszava* jövő oszlopainak ismeretkörét, és ime nekik ez nem tetszik. De hamar megnyugodtam. Ismerem én még kicsikorukból ezeket a *Népboldogítókat*, akik egyedül izgatásból élnek, még pedig jól élnek, nekik más *semmi sem tetszik*, tehát professzionatus támadók.

De mégis respektálok objektív kifogásaikat, annál is inkább, mivel már a visszavonulás lehetetlen. Drégely kartársam indíviánya elhangzott, a testület, a hatóság a támogatást biztosította, a tanulók már gyűjtöttek; most szervezzük úgy ezt az utat, hogy azoknak az alakoknak *sok kifogásuk* ne legyen. Bár nekik ez sem fog tetszeni.

Nem azért írom én le a mi kirándulásunkat, hogy kérkedjem vele, hanem azért, mert szükségét látom az egyöntetű szervezésnek.

Belátván sokan e mozgásnak nagy kiható erejét, most már nemcsak egyes iskolák rendeznek ilyen kirándulásokat; nemcsak szaktanulmány, hanem földrajzi, természetrajzi és történelmi ismeretek szerzése is a cél. Szükséges tehát, hogy ezek az utak szerveztessenek.

Épp azért helyes, ha, mint a Bezerédy-utcai iskola, mindenik a maga útjáról egy kis *tartalmas* leírást közöl, melynek alapján megindulhat a vita, leszűrődik a legjobb terv.

A tanulmányútnak hasznát szinte fölösleges hangsúlyoznom; de az ellenvéleményt: mint a Népszava s más lapok, az ipariskolát gyűlölő mesterek, a vásott tanulók mondásait ismertetnem kell.

1. Kifogásuk volt az ellen, hogy az iskola szorgalmi idejében tartatott a kirándulás. „Csak azért rándulnak ki a tanító urak, hogy ne tanítsanak pár napig.“

2. Kifogásolták, hogy az iskolának csak 5—10 százalékát viszik el, s nem az értelmeseket, hanem azt, „aki pénzt hoz.“

3. Nem helyeslik, hogy a költséget a munkaadóktól „vasalják ki.“

4. Nem helyeslik, hogy „a tanító urak külön szállásban vannak, külön étkeznek, külön fülkében utaznak, s ezt állítólag mind a tanulóknak szánt pénzből.“

5. A magyarázatok a gyárakban csak néhány körülállónak szólnak, a többivel nem törődnek.

6. Az állomásoknál vízivás és egyéb efélék miatt minduntalan lemarad egy-két tanuló.

7. A tanító urak ott hagyják valamely kartársuk vagy egy-egy tanuló felügyelete alatt a csapatot s szórakozás után látnak, sőt a tanulók is megteszik ezt.

Nagyrészt ezekkel a kifogásokkal akarják az ügyet szolgáltni a jóakarók, az ügynek ártani a rosszakarók.

A VII. ker. murányi-utcai műszerész és géplakatos ipariskola megkísérelte ezeket a szírtket elkerülni s a következő szabályokban állapodott meg:

1. A tanulmányút idejét a záróvizsgálatok befejezése után való időre tűztük ki.

2. Minimum 50 tanulóval (tényleg 60-al) indulunk el, csakis a felső osztályokból.

3. Kizárólag a hatóság és a magunk erejére támaszkodunk. Munkaadótól csak négy napi szabadságot kérünk tanulóik számára.

4. A tanulók szakaszokra osztva 1—1 tanító katonai fegyelmel alatt állanak, aki *mindig* velük tartozik lenni.

5. A látnivalókat szakaszonként tanulmányozzuk. Ahol nincs több vezető, előbb a szakasziparancsnokok veszik át a magyarázatot és *rögtön* közlik tanulóikkal.

6. Mind az egyes állomásoknál, mind bárhol, a szakaszból csak a parancsnok engedelmével távozhat valaki.

7. A csapatot engedelem nélkül elhagyó tanulót *rögtön* visszaküldik hivatalos felügyelet mellett Budapestre mesteréhez, aki erről értesítetik..

Igy szervezve és ellátva a hatóságtól és a tanulók saját keresményéből egész éven át gyűjtött anyagi erővel, indultunk útnak: 60 tanuló, 9 tantestületi tag, 1 szolga, összesen 70-en 1908. június 22-én, hétfőn reggel 8-kor, *egy pihenő nap után*.

A Máv. két külön tiszta kocsit úgy bocsátott rendelkezésünkre, hogy azokat állomásról-állomásra magunkkal vihetjük.

Első állomásunk Miskolc volt, az első rendetlenség is itt történt. A késéssel érkező vonatunkat megelőzte egy hőmezővásárhelyi iskola és szanzsén beleült az általunk megrendelt vilamos kocsikba. Egy órai várakozás a forró délben. Szerencsére, ott várt ránk a diósgyőri vasgyár mérnöke (*Török úr*, ki tanítónak indult, de vasgyáros lett) és kedves flegmával megnyugtatta türelmetlenkedő kedvünket.

Kitünő ebéd a diósgyőri vasgyári kaszinó nagy éttermében. Utána megindultunk elébb az igazgatósághoz tisztelegni, aztán a gyárakba.

Itt a Bessemer-acél az alany. Ennek előállítására; ebből itt: hatalmas hengerek, ágyúlövegek, vasútaink acéllövegei, stb., e legkeményebb anyagot követelő tárgyak készíttetnek. Hétfőtől szombatig, 6 órától 6-ig, *nappal és éjjel* felváltással *folyton* dolgoznak. És hogyan? Mily forróságban, milyen ügyesen és mekkora nagy veszedelem közepette! Egy ily acélhenger kiöntésekor 30 lépésnyi távolságra lepörkölődött a szakállam.

Diósgyőr tehát a *nagyszabású acéltárgyak gyártója*. Megjegyzésre méltó, hogy a hatalmas fúró, gyaluló és esztergályozó gép valamennyi amerikai találmány, ahol nagy pályadíjakat tűznek ki feltalálásukra a lapok útján.

Hat óraker megneztük a *felváltást* s nagy fáradtan még a vasgyár iskoláját és kiállítását kellett megnéznünk, mit az ebédnél hozzánk csatlakozott *Bán* kollegánk, a vasgyári iskola tanítótestületével együtt mutatott be. De itt szégyenkeztünk. Ilyen berendezésű iskolánk nekünk a fővárosban nincsen. Már a bejárat, a széles, fűthető, festett, szép képekkel ellátott folyosó, minden tanterem előtt ruhafogas, mosdók, fürdő, stb. elnémított bennünket. A tanterem higiénikus anyaggal festve s bőven ellátva a legujabb dolgokkal. Ennek az iskolának a feje egy modern gondolkozású, komoly mérnök.

Tapasztaltnunk kellett itt még a mi ipariskoláink elérhetetlen álmát: a mulasztások teljes hiányát. Hat elemiből jövő, elégtelenség esetén fel nem szabaduló, s csak a harmadik ipariskolai osztály *sikeres* befejezése esetén felszabaduló tanulók! Milyen ideális állapot. *Rajzaik bizonyították is ezt mind*.

Jó magyaros, tréfás hangulattal fűszerezett vacsora után végleg kifárasztott tagjaink nyugalomra vágytak, s volt is benne részünk.

A Máv., melynek ott a vasgyárban elég helyisége meg esz-

köze van, *nem adott szállást*. Állítólag, mert *igen sok iskola* látogat el.

Ez a kifogás még tetőzi a rideg eljárást és dezavualja *Kossuth* Ferencnek a budget tárgyalásánál mondott szavait az ipariskolák fejlesztéséről.

Iskolánk egy útszéli korcsma „tánctermébe“ szorult éjjeli nyugalomra fejenkint egy korona bérért, szalmán, lepedővel takaródzva, egyéb semmi! Már reggel 3 órakor a diósgyőri hegyek és várromok nagy ámulatára: az egész iskola az útszéli kút körül — *mosdott!*

Reggeli után ki, a gyönyörű, az éjjeli zivatartól megtisztított természetbe! A várromok lefényképezését összekötöttük a papír- és üveggyárba való 3 órai gyalogúttal.

A búcsú-ebéd után Miskolc városának megtekintése. Csak úgy szívták magukba a Kossuth-szobor mögött levő régi temető zamatos magyar sírfeliratait a mi *sok nemzetiségű* nebulóink.

Vége óriás felhőszakadás közben beszálltunk kedves kocsi-jainkba és: *fel, Ózdra!*

A bájos Gömör szép ölen fekszik ez a legmodernabb acélgyár. Kémény-óriások, villamos röpülő-hidak, ötféle mozgású emelődarúk, 5—10 emeletnyi siklók, melyeket 1—2 ember kezel.

Itt a *Martin*-acél az alany. Ámulva nézték géplakatosaink, hogy egy darab vasból a hengerelés 10 perc alatt 10 öles traverzt csinált, ezt nyomban, tüzesen 2—2 öles darabokra vágta egy kis fűrész, hogy csak úgy röpült szerte a tüzes fűrészpor. Egy mozgó híd nyomban felkapott 10—20 ily traverzt s átvitte elszállító helyéig. Itt jobbra erős építőanyagot készítenek.

Délben az ebéd előtt nagy élvezet villamozta fel már-már kifáradt tagjainkat.

Még Miskolcon hallottuk, hogy híres fürdőház van Ózdon. Nos, ezt megtekintjük!

Mindannyian 5 perc alatt a nagy fődött uszodában voltunk, a Sajó leszűrt hideg vizében. Volt itt trambolín, halálugrás, buktatás. Itt kedvesen bomlott fel a szakasz rend. Még engem is úszva átugrott egy Amerikát járt nebuló.

A hasznosat a kellemessel összekapcsolók megtalálták a gőzkamrát, jól megfrottiroztatták magukat, a forró vízbe mentek s aztán ismét az uszodába jöttek dideregni.

A szabadban elköltött ebéd után fel a vasútra — *Salgótarjánra*.

Salgótarján régi gyár- és bányaváros. Ez utóbbit azonban időnk rövidsége miatt nem élvezhettük.

De még az érkezés után rögtön este 7-kor a híres palackgyárba mentünk.

Láttuk itten, hogy egy munkás óránként 100 pálackot csinál, amiért 2 koronát kap; keres tehát egy nap alatt 8—10 koronát. De nem oly könnyen ám! Mert háta mögött 3 lépésnyire 1600 fokú *folyó üvegtenger* rotyog, s csak sör oltja nagy szomját!

Mikor beléptünk, azt véltük, egy polgári iskola óráközébe jöttünk, oly gyerekzsivaj volt a pokoli hőségben. Minden munkást t. i. két-három 8—15 éves fiú vagy leány szolgál ki folyton változó eszközökkel. Ezek a nagy meleget nagy lármájukkal ellensúlyozzák. Itt sohasem szünetel a munka. Egy napi szünet = 2000—4000 korona kár. Nyolc óránként váltakoznak a munkások.

Ezután a tanulságos felmelegedés után örömet mentünk a vasgyárba, hol szállásunk volt.

Itt éreztük először a kollégialitás melegét. A vasgyári iskola igazgatója „kért ki” minket a vasgyár igazgatójától. *Porázik* kollégánk meg is felelt e szép, de terhes feladatnak. Először azonban tartozását róta le, amit csak később tudtam meg.

T. i. pár évvel ezelőtt Budapesten járt s a M. T. Otthonába ment. Ott azonban egy igen ifjú kolléga oly pökhendi módon fogadta, hogy nyomban hátat fordított „e nem otthonos Otthonnak”. (Igy van ez, ha — idősebbek hiányában — tapintatlan ifjakra bízják, hogy tekintélyes, idős kollégákat fogadjanak.) Ezt most velem éreztette. De mikor e miatt előtte elítélően kifakadtam, egy kiválóan derék, kedélyes, nemes lélek gubódzott ki belőle. Itt aludtunk először jól, mert kényelmesen szállásoltak el.

Reggel korán *Porázik* barátunk, a kollégák és öt tisztviselő vezetése alatt bementünk a vasgyárba.

Salgótarján az apróbb vaseszközök, szerszámok, szögek, stb. gyára. Bámulatos a mai fejlettség e téren. Láttunk mozgó darút, mely *mágnessel* emelt nagy terheket.

A szeg-gyár előtt fülünket betömték, mert dobhártyánk veszelemben forgott. E helyen a gépek annyira ügyesek, hogy p. o. 1—2 ember pár perc alatt egy vasdarabból 100 m hosszú tüzes szalagot csinál, melyből megint pár perc alatt szép vasvilla, gereblye, ásó, kapa, stb. lesz. Egy gép 2 emberrel egy vasdarabból tüskés drótkerítést csinál, egy másik vasdarabból sodronyt, réz-rugót, stb. A pakkolást itt is 10—16 éves gyerekek végzik.

Megnéztük a vasgyári iskola vizsgálati kiállítását is. Itt a fiúk rögtön lefoglalták a 2000 □ m. területű torna- és játszóteret. Mi meg szívesen honoráltuk kollégáink bámulatos eredményeit.

Búcsúzáskor így szólottam velem együtt 39 évi szolgálatban megöszült kollégámnak: „Tantervünk kiszolgál minket vidéki kartársaink magyar erényeinek. Salgótarján mintaképpül szolgálhat ezen a téren. Ha dolgaitok a fővárosba vezetnek, jöjjetek csak a *Magyar Tanítók Otthonába*, felejtsetek el a kis tévedést és tapasztalni fogjátok, hogy a mai napot nem felejtjük el soha”.

A vonat fűtyült, 70 lelkes torok búcsú é jent kiáltott és hazánk legbájosabb vidékén, romokkal koszorúzott hegyek alatt száguldott vonatunk haza, ahová kitűzött tervünk szerint meg is érkezünk: 1908 június 25-én, csütörtök este 7 órakor. Akik még ily útat

nem tettek, némi ízt kapnak ebből, mily elővigyázat, fáradság és kitérés kell hozzá!

Ezt észrevették ám a tanulók is. Folyton kérdezték: lesz-e jövő évre utunk, mikor, hová, stb. Aggódtak, ha netán nem lesz.

Csak azt ajánlom: jó terv, elegendő pénz és őszinte lelkesedés! Akkor hasznos lesz tanulmányútunk.

Javító elemi iskola.

Irta: Szabó Kálmán.

Valóságos istencsapás egy osztályra a rossz magaviseletű gyerek. Az ilyen semmiházi nemcsak erkölcsben metélyezi meg az osztályt, hanem intellektuális mozgásában is hátralöki. Falusi helyeken és kisebb városokban ez a jelenség nem olyan gyakori, mint itt Budapesten. Aminek a magyarázata mindenesetre az, hogy a falu és a kis város tisztább, természetesebb életet él, mint az örökké nyavalygó, de annál vidámabb és extravagánsabb Budapest. Amott a családi élet is más, az utca is más, a közfelfogás is más, az erkölcs is más, minden más, tehát a gyermek is más. Amott a házak nem szépek, de az erkölcsök jók. Itt a házak magasabbak, de az erkölcsök alacsonyabbak. Amott az utcák szemetesek, de a rajta járókelők tiszták. Itt az utcák tiszták, de a rajta járókelők egy része szemetes. Természetes, kivétel a kivételeknek. Az utcán ögyelgő gyermek persze ezt a lélekemelő jelenséget mind átja. Ha látja: be is veszi. Mint ahogyan befecskendezi magába a morfiomot az idegbeteg. De valamint a morfinista ezzel lassan megmérgezi magát, éppen úgy megmérgezi magát a látottaktól és hallottaktól a gyermek is. De itt hozzáteszszük, hogy csak az a gyerek, akinek az ilyen szemlélődésre alkalom nyújtatik. Tehát csak olyan, aki jövőre életpályájára készülődik, tudniillik: aki csavargó. Az ilyen felügyelet nélküli és különlegességekben utazó gyerek a magába szedett ragályt magával viszi azután az iskolába, s mi sem természetesebb, hogy ott inficiálja az osztályt is.

A legsajnálatosabb a dologban pedig az, hogy a fenálló törvények mellett az ilyen gézengúz gyermekkel szemben az iskola tehetetlen. Tehetetlen pedig azért, mert az itt egyedül hatékony fegyelmi eszköz alkalmazását a törvény nem engedi meg. Azt tartván, hogy az ember azért homo, hogy azzal banni is humánusan kell. Így például a gyermeket még a padból sem szabad kiállítani az elemi iskolában. Mert ha a tanító ezt megteszi: megrovási kalandban lesz része. De a rosszmagaviseletű gyerek kizárását is perhorrészálja a törvény. Még pedig annál az egyszerű oknál fogva, mert az elemi iskolába való járásnak a fővezérelve nem a tiltás, hanem ellenkezőleg a kötelezettség. Ha tehát a rosszmagaviseletű gyerek onnan kitiltatnék, magában a rendelkezésben támadna ellenmondás. Ami különben igaz is. A rosszmagaviseletű gyerekeknek a

javítóintézetbe való küldése is csak akkor lehetséges, ha a gyermek tette már rendőri beavatkozást kívánt. De a javítóintézetbe való internálás különben is olyan körülményesen megy, hogy ember legyen, aki ki tudja várni. Szülői beleegyezés, rendőri előterjesztés, iskolaszék, igazságügyminiszter! Ezek a stációk mutatják, hogy a dolog itten nem éppen a keleti express vonat sebességével halad. Nem is halad. Ekképpen a szülőknek az okosabb része a hosszú lejáratu processusba inkább bele sem megy. Így állván a dolog, azért minden bölcselkedésünk oda lyukad ki, hogy a békát mégis csak az iskolának kell lenyelnie.

De ez azért korántsem azt jelenti, hogy ez a békanyelés helyes. Elannyira nem, hogy ezen okvetlen változtatni is kell. Mert azt nem lehet tűrni, hogy az iskola, a templom után ez a legszen-
tebb hely, szemetes láda legyen.

De itt az a kérdés, hogy lehet-e ezen segíteni. Lehet. Csak akarni kell. Ha ugyanis tudtak állítani gyogyepedagógiai iskolát, kiegészítő iskolákat, akkor mindenesetre tudnak állítani javítóiskolákat is. Ez tiszta sor. Mivel pedig a javító-iskolákra a fővárosban okvetlen szükség van, azért azokat mielőbb létesíteni is kell. Követeli ezt nemcsak az elemi iskola erkölcsi immunitása, hanem a fejlődő generáció erkölcsének szeplőtlen megóvása, tehát a közjó is.

Azt hiszszük, hogy a főváros, amely már annyi tündöklő jelét adta elemi kulturánk iránti érzékének, ettől az eszmétől sem fog mereven elzárkózni.

Reméljük is, hogy bölcsességében ezuttal sem fogunk csalatkozni.

Az igaz tanító.*

Irta: Kirchnerné Petrusevich Mária.

Peres Sándor nem tartozott az élet tipikus alakjai közé. Ritka, sajátos karakter; felfogásában eredeti, önálló. Önjelétől emelkedett s ez emelkedésben az az értékes, hogy nem épült mások gyöngességén. Nem vadászott a szerencsére s azért nem is gondoskodott hajtókról, kik azt számára elejtsék. Nagy és értékes irodalmi munkássága, melyet pedagógiai életünk egyik kiváló alakja a megihletett művészet erejével méltatott; ez is tudásának csak kis töredéke. A legnagyobb részét lelke mélyén rejtette, azt mondván: „kevés szó kell annak kimondásához, amit tudunk és sok annak leplezgetéséhez, amit nem tudunk“. Ez olthatatlan tudásvágy acélozta meg erejét, tette látókörét szélessé, ez éles-

* A Peres Sándor arcképének ez évi jun. 18-án történt leleplező ünnepén mondott gyönyörű emlékhészédnek egy része ez a cikk. Adjuk, mert szép, mert igaz s mert mintául szolgálhat minden jó tanítónak: milyennek kell lennie. Egész terjedelmében a *Kisdnevelés* ez évi 17. számában olvasható.

Szerk.

tette munkakedvét s ez hozta őt közelebb a sírhoz. E tudásvágy újabb és újabb célok elérésére ösztönözte. Még betegágyán is irogatott s különös szeretettel gondolt arra az időre, mely lehetővé fogja tenni, hogy a hazai elemi iskolai oktatás irodalmának történetét megírhasssa. S bár nagyrészt a pedagógia s a bölcsélet vonzotta, nem volt egyoldalú tehetség. Lelke olyan, mint a himes mező, egyenes-nyílt. A nevelésügy érett kalásztengerében ott nyílnak a poézis illatos virágai. S a poéta idealizmusa nála tökéletes harmóniába olvadt a nevelő realizmusával. A poéta szemlélt, a nevelő megfigyelt. Megfigyelt mindent s csak két közönyös dolgot ismert: olyat, amelyet még nem becsült s olyat, amelyet már nem becsült. Megfigyelte tanártársait, növendékeit, de erőszakkal senkit és semmit nem javított, a javítást mindig önmagán kísérte meg. Ha valakitől szívességet kért, mindig azt mérlegelte, vajjon maga megtenné-e; mielőtt valakit hibáztatott volna, nem csak az okot kereste, de azt is, hogy maga nem követte-e el?

Ellensége volt annak a nevelési rendszernek, mely sok jó tanítást ad, de kevés jó példát, amely a helyes utat megjelöli, de azon nem halad. Téves állításnak tartotta, hogy az egyenes, igaznak vélt modor mindig őszinteség; sőt sokszor durva lelkek önzésének nézte, mert az igazság mindig gyöngéd s még annak a mosolynak is parancsolni tud, mellyel más ferdeségeit kíséri. Nem, bármint kereste is az igazságot, sohasem használta oly fénynek, mellyel másokat megvilágítunk, hogy magunkat árnyékban tartsuk. Ezért nem is mondott senkiről rosszat, mert nem szerette, ha szavainak értéke és értelme között diszharmonia támadt.

Mindenkor együtt érzett a fiatalsággal, még betegségében is, mert lélekben megöregedni nem akart soha. Az intézetben vezette, az életben segítette és sokszor még jövőjükéről is gondoskodott úgy, hogy hálára sohasem kötelezte őket. Nem kötelezte, mert a jótevással üzérkedni nem tudott, s mert a jónak csak azért hozott áldozatot, hogy mások örömének örülni tudjon. Innen van, hogy még a gonoszt is jóval győzte meg. Ritkán fegyelmezett. A nevelőtől azt kívánta, hogy érzéseit elfojtani, indulatait leküzdeni, hangjának rezzenésén uralkodni tudjon, hogy így lelki viharában megtisztultan emelkedhessék azok fölé, akiket nevel. Ez emelkedettség volt tekintélyének alapja s így ereje szavainak gyöngédségében állott. Erélyes volt, de nem azokkal szemben, akik részéről ellentmondástól nem kellett félnie. A kicsiséget nem ócsárolta, de a nagy érdemeket mindenkor észre tudta venni. „Csodálatos, úgymond, hogy az élőktől egy szál virágot is irigyelünk, de a halottaknak kocsiszámra adjuk a koszorút.“ Önzetlensége pedig szerénységéből fakadt, amelyben nem az volt az értékes, hogy visszahúzódott, hanem az, hogy másokat érvényesülni engedett.

Gazdag tudásának művészi közvetítésében állott oktatói ereje s egyéniségének csodás varázsában nevelői hatása. S ha igaz az a szláv néphit, hogy mindnyájan egy-egy eszmét képviselünk e

földön, úgy a Gondviselés Peres Sándort azért küldte közénk, hogy a nőnevelés eszméjének ideális irányt adjon. Irányt adott és szervezett. Szervező képességét nemcsak elméletében, „Neveléstanában“ látjuk, de látjuk a kisdednevelés terén s látjuk gyakorlatban megvalósultan ez intézet kifejlesztésénél. Hosszú évek során át küzdött, fáradt, dolgozott, hogy ezt az iskolát megalapítsa; a csalódások hosszú sorának minden keserűségét mosolyogva fogadta, mert erős akaratának diadalában bízva bízott. S mire célhoz jutott, kiesett a toll kezéből, a mindig derülten mosolygó szempár lezárult s ő eljött e falak közé, hogy szellemével megszentelje azokat; eljött, hogy örök búcsut vegyen munkatársaitól. Életének ez a tragikum. Ama ritka szerencse azonban, hogy hanyatlási korát nem érte meg; hogy egyéniségénél csak fejlődést látunk, fokozatos, szinte az emberi tökéletességig menő fejlődést; élete tragikumának ez a fensége. Utolsó napjaiban sorsára szót. Pál szavait idézte: „Az Istennek nekem adatott ajándéka szerint fundamentumot vetettem, más épít pedig arra s meglássa pedig minden, mimódon épít arra.“ Erős vallásos érzés, a megnyugvás, az alázatosság szavai ezek, mint ahogy valóban erős hitű volt és sorsában megnyugvó tudott lenni. Az alázatosságot azonban csak Istenével szemben gyakorolta, emberekkel szemben soha. Nem gyakorolta s másoknál is kétes értékűnek tartotta.

A hatalom erőszakosságáért nem haragudott, megmosolyogta azt. Sohasem jelent meg köztünk úgy, mint igazgató; mindig mint jóindulatú s kartársait mindenütt s mindenkor megvédő emberbarát. Felebarát, aki azt vallja, hogy minden emberben van valami jó s ezért a jóért meg kell becsülni. A nevelői munka tartalmi, mélyebb értékét az összhatás harmóniájában látta s ezért számizte a csak formai sikert biztosító Gessler-kalapot. „Felebbvalónk, úgymond, csak az lehet, akinek nem tudom, de érzem felebbvalóságát s nem mindig tiszteletreméltó az, aki tiszteletet követel, mert a tisztelet kincse nem azé, aki adja, hanem azé, aki elfogadja.“

Nem volt adminisztrátor. Kiemelkedett a kisszerű és sablonokba szorított formák közül, mert emberi nagy vonásai nem fértek belé a rubrikáiba s innen eredt, hogy nem a szabályok szerint jár el. S ha voltak összeütközései, lelkét ez keserűséggel nem töltötte el. Mindig és mindenütt az ég derűs kékjét látta, a felhőit nem szerette nézni. S ha látóhatára nagyon beborult, bátran szembezállt a viharral, de küzdelmeiről nem beszélt soha. „Aki, úgymond, a rózsza töviseiért panaszt emel, nem érdemli az illatát.“ Erős akaratú küzdött s mindenkor nemes eszközökkel. Azzal az erős akaratú, melynek nem másokra, hanem inkább önmagára van kiható ereje s ebben rejtett népszerűségének titka. Nagyságának biztosításához nem volt szüksége bizonyos távolságra, a közvetlen közelből is éreztetni tudta azt, s éreztetni tudja az ünneplés pillanatokban is, melyeket emlékezetének szenteltünk.

Egyesületi élet.

A vakáció végén elmaradhatatlan pontossággal megjelennek a tanítói gyűlések tudósításai a lapokban. A legtöbb tanító csak itt vesz tudomást arról, mi történt az ő gyűlésén s egy-két személyi ügyet leszámítva, napirendre tér a sok és sokféle gyűlés lezajlása után. Nem tudjuk hamarjában: mi ennek az oka? De érdemes volna evvel is foglalkozni.

Különben itt jönnek a rövid tudósítások (hosszabbakra nincs tertünk); van bennök sok megszivlelni való gondolat. Hámozza ki az érdeklődő, okuljon és gondolkozzon! Sok dolog hiányzik belőlük, pedig fontos, nagy, nemzetet érdeklő eszmék és gondolatok; de a sok személyi apró-cseprősködés miatt, az elforgácsolás miatt: nem volt rá idő, erő és nem volt bátorság. Nem szomorú dolog már maga az a tény is, hogy Magyarország tanítósa ez alkalommal is öt-hat féle egyesülés szerint gyűléskedett!

*

I. A Magyarországi Tanítók Országos Bizottsága. Augusztus 21-én d. e. 8 órakor már népes volt a pestmegyei székház ülésterme. Körülbelül kétszázan vettek részt a M. T. O. B.-nak gyűlésén, amelyet Kozma László nyitott meg. Azután a titkár, Szabó Bugáth László olvasta fel jelentését, amelyben hangoztatta, hogy az új vezetőség dolgozott. Majd az országos bizottság ujjaszervezésének kérdését tárgyalták. Előadó a titkár volt, aki a tanítói érdekek lassu előhaladásának okát abban látja, hogy a tanítósa nem szervezkedik. Pedig előtte a sok példa. A pincérek, kávéosok példájára utal. Szegény ember — komisz ember, mondja az élet, már pedig anyagi előhaladásunkat jogosan nem remélhetjük addig, amíg egy koronát sajnálva a szervezkedés céljaira, egyesülni nem törekszünk. A régi kongresszusokkal, egyetemes gyűlésekkel nem sokat lehet elérni. Az ős-parasztgyűlések helyét ma már a szervezeteknek kell elfoglalniok. A kinyomatott tervezetet elfogadásra ajánlja.

Simkó Endre elfogadja s egyhangu elfogadásra ajánlja a tervezetet, nehogy részletindítványokkal gyöngítsük az eredeti munka erejét.

Erre azután megindult a javaslat fölött a vita, melyben több volt a személyi motívum, több maradiság, ellenzékieskedés, mint a tárgybéli igazság. A hosszúra eresztett vitában részt vettek: Vargha Tivadar, Vajna Károly, Földes Géza, Bartha Pál, Sudy János, Orsovszky Gyula, Csurka István, Brósz János, Szombathy László, Csizmadia Pál, Szőke Albert, Horváth István, Molnár Ferenc és Szabó Bugáth László.

A javaslatot végre általánosságban s módosítással részleteiben is elfogadták. Benedek Vince védelmébe vette a megvádolt elnökséget, mintha nem dolgozna, s bizalmi nyilatkozatot provokált, amit a közgyűlés meg is adott. Az elnök, miután kijelentette, hogy dolgozni fognak azon, hogy a parlamentbe minél nagyobb számmal jusson be a tanítósa s hogy az állami tanítók lakbérügyében megtesz, amit lehet, megköszönte az érdeklődést s bejelentette, hogy állásáról lemond és helyét fiatalabbnak engedi át. Ezzel a gyűlést berekesztette.

II. Az Állami Tanítók Országos Bizottsága augusztus 20-án tartotta meg rendes évi közgyűlését Pest vármegye székházában. -- Havas Pál elnök megnyitó beszédében rámutatott a népoktatás nagy nemzeti fontosságára és a néptanítók nemzeterősítő nagy munkájára. Bartha Pál főtitkár előterjesztette a titkári jelentést, amelyet tudomásul vettek. Havas Pál elnök tervezetének tárgyalását az állami tanítók szolgálati pragmatikájáról, minthogy a tanító-egyesületektől még nem érkeztek be az erre vonatkozó jelentések, levették a napirendről. Az országos bizottság újjászervezésére vonatkozó alapszabálytervezetet egyhangulag elfogadta a közgyűlés. Pataki Villibáld a nyugdíj-törvény revíziójáról érkezett és javaslatot nyújtott be, amely arra irányul, hogy az állami tanítók vétessenek ki az országos tanítói nyugdíjintézmény kötelékéből és részesüljenek a nyugdíjra nézve is ugyanabban az elbánásban, mint a többi állami tisztviselő. A javaslatot egyhangu helyeslés követte. Hasonló indítványt tett Kiss Mózes az állami tanítók lakáspénzére nézve. Az állami tisztviselők lakásbérügyét ugyanis rendezte az országgyűlés, de a tanítókat, akiket a törvény szintén állami tisztviselőknak ismer el, ennél a rendezésnél mellőzték. Indítványozza, bízzák meg az elnökséget, hogy járjon el a kultuszminiszternél s eszközölje ki, hogy az állami tanítók ugyanannyi lakásbért kapjanak, mint a tisztviselők. Ezt is elfogadták.

III. A Magyarországi Katolikus Tanítók Országos Bizottsága szintén augusztus 20-án tartotta meg rendes évi közgyűlését. A közgyűlést megelőzőleg a Bizottság díszgyűlést tartott abból az alkalomból, hogy a katolikus világ feje, X. Pius pápa most ünnepli meg aranymiséjét. A hódolói gyűlést Szentgyörgyi Jordán Károly dr. apát, egyházi elnök nyitotta meg nagyszabásu beszéddel, mely után Bertalan Vince ismertette a pápa életét s fölolvasta azt a hódolói fölratot, amelyet áldozáságának ötvenéves jubileumára a magyar katolikus tanítók küldenek. Utána Pfeiffer József tanár szavalta el szép ünnepi ódóját, s Ember Károly lovag világi elnök rövid beszédben megemlékezett a magyar katolikus tanítóság hódolatáról a pápa személye iránt. A gyűlést a Szózat fejezte be. Rövid szünet után a szakelőadásokra került a sor. Vass József dr. a felnőttek oktatásáról érkezett. Mihaliczka János, Szamorovszky Rezső, Kóródy Miklós, Guzsvenitz Vilmos és Keményffy Dániel szintén pedagógiai kérdéseket fejtegettek. Ember Károly lovag volt az utolsó előadó, aki tárgyalta azt a kérdést, hogy a katolikus népoktatás intézői mit tegyenek a felnőttek oktatása ügyében, hogy minél több irástudatlan megtanulhasson írni és olvasni.

IV. A Magyar Református Tanítók Országos Egyesületének választmánya is augusztus 20-án tartott ülést Simon Károly elnöklésével, aki a megjelentek üdvözlése után hosszabb beszédben fejtegette a református tanítóknak még mindig mostoha sorsát. Sürgeti az 1848: XX. törvénycikk teljes végrehajtását, mert csakis ezen az uton lehet a kálvinista iskolákat fölvirágoztatni. Az éljenzéssel fogadott megnyitó beszéd után Szabó Aladár lelkész a budapesti református egyház nevében üdvözölte a megjelenteket s kifejtette, hogy a lelkészeknek és tanítóknak mint munkatársaknak kell egymás mellé állaniok. A választmány ezután az elnök indítványára kimondta, hogy a tavaly alakult országos református lelkész-egyesület iránt őszinte rokonérzésének ad kifejezést és törekvéseiben följánlja testvéri támogatását. Ezután fölolvasták

Almássy Kálmán értekezését arról, hogy mi volna a főadata a református népiskoláknak és néptanítóknak az iskolaköteles kort meghaladott ifjúság továbbképzése dolgában. Nézete szerint ifjúsági egyesületeket kellene létesíteni, minden felekezeti színezet nélkül, ifjúsági könyvtárakkal és énekkarokkal. Az ülés további során elhatározta a választmány, hogy fölterjesztést intéz a konventhez a felekezeti tanítók fizetésének az államiakéval egyenlő alapon való rendezése iránt, s az egyházkerületekhez a református népiskolai oktatás korszerű pedagógiai szervezése és fejlesztése dolgában.

V. Az Eötvös-alap pedig augusztus 22-én a Vármegyeháza disztermében tartotta tisztújító közgyűlését, melyet az Országos Osztóbizottság gyűlése előzött meg Ujváry Béla kir. tan. elnöklésével. A bizottság 55 tanítójelöltnek 100–100 koronás ösztöndíjat és 36 özvegy és árvának 100–100 korona segítséget szavazott meg. A budapesti Ferenc József Tanítók Házába 132 tanítóárvát és ifjút vettek föl, a kolozsvári Hunyadi-házba pedig 93 ifjút.

Ezután az Eötvös-alap tisztikarának válassztása következett. Az előértekezlet által kiküldött jelölő-bizottság elnökké újból Ujváry Bélát, alelnökké újból Trájtler Károlyt és ez alkalommal először Rákos Istvánt jelölte. A gondnoki állásra a tizenegy pályázó közül külön senkit sem jelölt a bizottság. Ezzel szemben az ellenzék Minke Bélát jelölte elnökké, alelnökké pedig Ember Károlyt és Kiss Bélát.

Ujváry Béla tartalmas elnöki megnyitó beszéde után Kozma László szólalt föl s kifejezést adott annak a mély hálának, amellyel a közgyűlés az Eötvös-alap vezetősége iránt viseltetik. Pallós Albert, Schuth Kapisztrán és Ballay István szintén csatlakoztak az elnökségnek nyilvánított bizalomhoz. Ezután a tisztikar választására került a sor.

Szavazás előtt Ujváry Béla elnök és Trájtler Károly alelnök kijelentették, hogy nem fogadnák el eddigi tisztségüket megválasztatásuk esetén sem. A közgyűlés többsége nem akarta azt tudomásul venni s hosszasan tüntetett Ujváry mellett.

Ezután még Józsa Mihály, a Tanítók Háza volt gondnoka mondott köszönetet az iránta tanusított bizalomért. Végül Kozma László jelentette, hogy az állami tanítók a Tanítók Háza részére Józsa Mihály emlékére alapítványt tettek, a Józsa-család pedig ugyan e célra ösztöndíjat alapított.

A délutáni folytatólagos közgyűlésen kihirdették a választás eredményét. Elnök: Ujváry Béla, alelnökök: Trájtler Károly és Rákos István, titkár: Székely Károly, másodtitkár: Dobos János, jegyzők: Csáky Elek és Tas József, számtartó: Sebő Béla, ellenőr: Rác József, a Tanítók Háza gondnoka: Kapuy Rezső. Az igazgató-tanácsba került Sturcz György, Komáromy Lajos, Mosdóssy Imre, Sretvizier Lajos és Schön József Budapestről, s Elek Gyula, Imre Sándor dr., Márky Sándor dr., Pallós Albert és Sólyom János Kolozsvárról.

A szavazás eredménye ellen Száva János óvást jelentett be, mert a vezetőség állítólag megtagadta némely tagtól a szavazati jogot. Az óvásjelentők a miniszterhez fordulnak panaszukkal. Az elnök kijelentette, hogy nem való az, mintha bárkitől megvonták volna jogát.

Kemény Simon javasolja, hogy az Eötvös-alap félmillióس vagyónából tanítói bérházakat építsenek, ezzel a vagyon nagyobb kamatozást nyer s a tanítók olcsóbb lakáshoz fognak jutni. Csak elvi állásfoglalást kér most a köz-

gyűléstől, míg az építkezést újabb közgyűlés határozata alá kívánja bocsájtani. A közgyűlés az elnökséghez utasította a javaslatot.

Végül a közgyűlés Józsa Mihályt egyhangulag tiszteletbeli taggá választotta. A közgyűlést Ujváry Béla elnök szép beszéde rekesztette be, amelyben nagy tetszés közben kijelentette, hogy ő és tisztitársai kötelességüknek tartják, hogy az Eötvös-alap vezetésében továbbra is résztvegyenek.

VI. Az iparosinasiskolai Tanítók Országos Egyesülete a Ferenc József Tanítók Házában tartotta meg első rendes évi közgyűlését. Ágothay László elnök távollétében Trajtler Károly helyettes-elnök nyitotta meg a közgyűlést. A titkári jelentést Barton Imre főtitkár terjesztette elő s a közgyűlés jóváhagyólag tudomásul vette. Az egyesület az ipartörvénytervezettel kapcsolatban a kereskedelmi miniszternek memorandumot nyújt be ama sérelmek dolgában, amelyek az iparostanulói iskolai tanítókat az új ipartörvény útján érik. A belügyi- és kereskedelemügyi minisztérium az alapszabályok némely módosítását kívánta. A közgyűlés e kívánalom értelmében változtatta meg az alapszabályokat. A pénztári jelentés és a költségvetés tudomásul vétele után a közgyűlés a választmányt egészítette ki, s elhatározta, hogy a jövő évi gyűlést Debrecenben tartják meg.

Tanügyi, társadalmi élet.

A tanítónő magánélete. Ezen a címen a napilapok a nyár folyamán a következő tartalmú hirt hozták: „A fővárosi tanácsa a minap egy fővárosi községi tanítónő fegyelmi ügyében ítél, mint elsőfoku fegyelmi bíróság. Ez az ítélet magában foglalja azt az elvet, hogy a *tanítónőnek nemcsak az iskola falain belül kell kötelességeit pontosan teljesítenie, de magánéletében is oly viselkedést kell tanúsítania, hogy az erkölcsi tekintetben kifogás alá ne essék.* A tanács ugyanis a lefolytatott fegyelmi vizsgálatból megállapította, hogy J. A. fővárosi községi tanítónő magánéletében a tanítónői állással és hivatással össze nem férő és erkölcsi tekintetben alapos gyanúra okot szolgáltató magaviseletet tanúsított, s ezért őt a legközelebbi fizetési fokozatba való előléptetésnek *egy évre való felfüggesztésével* büntette. A büntetés kiszabásánál figyelembe vette a tanács, hogy J. A. *tanítónői működése* ellen kifogás eddig nem merült föl. Ez az ítélet 15 nap alatt megfőlebbezhető a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez.”

Nem tudjuk, ki ez a tanítónő, de nem is akarjuk tudni becses nevét, mert nem ez a fontos ebben az esetben. Egy elvnek a kijelentése szembe tűnik itt, a tanítói, vagy tanítónői, vagy ha tetszik a tanári magánélet, ami különben mindegy. Igenis, ez minden pályáját szerető tanítónak is a hitvallása és legelső törekvése. Szomorú, hogy újabban oly gyakori az ilyen vétség, hogy kiemelését és a napilapokban való közreadását szükségesnek tartotta a hatóság. Ha már ennyire vagyunk, akkor a dolognak az okát is kell keresni és a bajt ott kell gyógyítani: a gyökerében, mert általános kijelentések magukban nem elegendők. Feltűnő, hogy nem a soktagú, családot fenntartó férfitanító tanút hivatásával össze nem férő magaviseletet, hanem a családot fenn nem tartó: *nő-tanító*. Ha pedig nem piszkos tüzletről van szó, (mert nem

udjuk, mi volt a „tanítói hivatással össze nem férő ok“) hanem erkölcsi vét. ség, akkor ne is csodálkozzunk rajta *ma*, amikor a félreértett feminizmus durvaságait oly szemérmetlenül hirdetik és hirdethetik komolyságot követelő képpel — annyian. Ime a gyümölcs megérett és hull.

A legújabb nemzedék. A szfőv. tanácsának választása folytán a tanító személyzet az idén a következő erőkkel szaporodott :

Igazgatók: Szabó István, Farkas János, Novák Izsó, Galambos László, Gyuriss Géza. *Tanítók:* Benceze Dezső, Márkus Kálmán, Kerezi György, Mórocz Sándor. Kmety Pál, Benkő Ede, Saskeőy Béla, Kiss József, Biró János, Székely Menyhért, Boromissza Ferenc, Klimpt Pál, Baráthy Mihály, Cicutti Lajos, Galgóczy Gyula, Stefka Jenő, Györke Géza, Szántó László, Ujlaky S., Masszauer Gyula, Gyurkovich Zoltán, Lenkey Vilmos, Demeczky Sándor, Rákosi Ödön, Frencz Géza, Lantos Ferencz, Wilde Ferenc, Varsányi Lipót, Kurucz János, Reitter József, Halász Aladár, Horváth Gábor, Varga Győző, Cserhalmi Béla, Fejér Domonkos, Háda József, Dobsa Árpád, Gerhardt Lajos. Matheidesz József, Benedek János, Varsányi Géza, Knapp József, Steiner Rezső, Markscheid Nándor, Migray József, Benedek Ábrahám, Néder István, Ébner Rezső, Kárpáti Aurél, Fenyő József, Vida Alajos, Rátonyi Ferenc, Kamocsay Dezső. *Tanítónők:* Császár Gizella, Végh Róza, Pósch Aranka, Berialan Ilona, Sik Mária, Miklósné Kaszt Margit, Bartus Irén, Duráné Barthalos Lenke, Prazsenkáné Tajthy Aranka, Kiss Jolán, Domsits Vilma, Meguscher Margit, Zsigmond Teréz, Bányay Gabriella, Nagy Etel, Bárdy Lajosné, Czagányi Sándorné, Láng Margit, Kiss Kovács Rezsőné, Kroll Emma, Gecső Irén, Kauser Melánia, Bakony Olga, Kövess Margit, Kerékgyártó Irén, Benicz Józsa. Havass Istvánné, Krausz Emília, Palóczné Verebes Ilona, Scháder Vilma, Hittigné Benedek Erzsébet, Faller Erzsébet, Ottlik Mária, Pásztorné Dallos Erzsébet, Paraszthy Pálné, Molnárné Werner Józsa, Fábry Borbála, Schnöller Mária, özvegy Darvas J.-né, Madary Margit, Stóri Paula, özvegy Rigler Andrásné, Szinokné Silye Margit, Demény Ottóné, özvegy Schvarcz Miksáné, Faith Gizella, Barsy Paula, Sándor Margit, Bursics Erzsébet, Hald Anna, Serák Margit, özvegy Basa Lórándné, Draskovlch Elma, Axaméthy Róza, Vaszilievits Adel, Franke Gizella, Hol Vilma, Iliás Ilona, Trautner Elza, Göndör Ilona. *Óvónők:* Csatay Ilona, Schindler Emilné, Mustetz Aranka, Bató Lujza, Nagy Ferencné, Csató (Horner) Borbála, Böhm Mária, Puskás Mária.

Az újonnan megválasztottak a hivatalos esküt augusztus 27-én tették le a Középponti Városháza tanácstermében, még pedig az új közoktatásügyi törvény értelmében előbb az állam képviselője, *Mosdóssy* Imre királyi tanfelügyelő előtt, azután a főváros tanácsa előtt. *Barczy* István dr. polgármester a megválasztottakhoz lendületes szép, buzdító beszédet mondott, felhívta őket a magaslatos föladatak hiv teljesítésére. — Részünkről mi is üdvözlőjük új pályatársainkat s kívánjuk nekik mindazt a jót, ami egy küzködő tanítót pályáján érhet. Kéréseink közt pedig egyelőre az első, hogy akinek idegen hangzású neve van, magyarosítsa meg. Szép cselekedet az, méltó a tanítói hivatáshoz és ami fő: példaadó. Nevelesünk legfőbb, legigazabb támasza pedig a — példánk.

Új vezetők. A tanács a következő új vezetőket küldte ki: *Gondos* Józsefet az erdőtelki leány, *Leviczky* Aladárt a mester-utcai fiú, *Witkovszky* Sándort a fehérsastéri, *Lóhr* Lajost a mester-utcai leány, *Pusztay* Károlyt az erdőtelki

fiú, *Pély* Ferencet pedig a tisztviselőtelepi iskolához. Üdvözljük valamennyit de kivált Gondost, Leviczkyt és Wittkovszkyt, akik a tanítószolgálat küzdelmes szellemi munkájában e lapok hasábjain is résztvettek.

Az özvegy nyugdíja. Néhai *Kafka* Károly volt székesfővárosi elemi iskolai igazgató özvegye részére a főváros özvegyi ellátást nem állapított meg, mert az özvegy maga is fővárosi tanítónő volt, de a közigazgatási bíróság a fővárost az ellátásnak 1900. dec. 1-vel való kiutalására kötelezte. A tanács folyósította is özv. *Kafkáné* illetményeit, de az időközben kamatokat nem volt hajlandó kifizetni. Özv. *Kafkáné* a tanácshoz, majd a közgyűléshez fordult, de a tanács a kérelem elutasítását javasolta. Bizonyos, hogy ez az ügy is eljut a közigazgatási bírósághoz s azt hisszük, hogy az özvegy megkapja a kamatokat, mert azok őt meg is illetik. Özv. *Székely Antalnénak* már folyósította a tanács a nyugdíjat, okulva a *Kafkáné* ügyén, de a férj félévi fizetésének és lakbérének kifizetését tagadja meg. A tanács elutasításában így érvel: „Igaz ugyan, hogy az özv. *Kafka* Károlyné, szül. *Angletta* Romána fővárosi tanítónőnek néhai férje, volt fővárosi elemi iskolai igazgató-tanító utáni özvegyi nyugdíj, s a férje félévi fizetése és félévi lakbérilletménye iránt a fővárossal szemben támasztott igénye kérdésében a m. kir. közig. bíróság 5961/1907. sz. a. hozott ítéletében ettől eltérő ítéletet hozott, de ezt az egy konkrét esetben hozott ítéletet a magunk részéről helyesnek nem tekinthetvén, az általános kötelező jogszabály egyébként sem lévén, azt az adott esetre nézve nem találjuk alkalmazhatónak. Az özv. *Kafka* Károlyné most jelzett ügyében hozott kérdéses közig. bírósági ítélettel szemben azt a meggyőződést valljuk, hogy az özv. *Kafka* Károlyné által a reá nézve is feltétlenül érvényes fővárosi nyugdíjszabályzat rendelkezéseivel szemben a főváros irányában támasztott s legtetszőbb fokon, a m. kir. közig. bíróság ismeretes ítéletével megállapított s most már ezen a címen a folyamodó által is igényelt félévi ellátásra vonatkozó követelések dolgában az igazság a főváros részén van s hisszük, hogy amennyiben folyamodó e kérelme folytán ismét előtérbe került, ez a kérdés alaposabban megvizsgáltatik s az nem a fennálló törvényes rendelkezések egyes kiszakított részletei szerint, — mint ahogy az özv. *Kafka* Károlyné esetében történt, — hanem azok egészének figyelembevételével döntetnék el, akkor nézetünk szerint a hivatkozott közig. bírósági ítélettől eltérő s a fővárosra kedvező ítéletet lehet várni. Tekintettel a kérdésnek elvi jelentőségére és fontosságára, a kérelemnek elutasítását kell javasolnunk azért is, hogy mód nyíljon arra, hogy fokozatos fellebbezés mellett e kérdés a m. kir. közig. bíróság részéről osztály-ülésben döntésileg legyen elintézendő.”

Az első erdei iskola. Magyarországon az első erdei iskolát a szombat-helyi városi erdőben nyitották meg nemrég. Az iskolát a Tuberkolózis Ellen Védekező Vasvármegyei Egyesület létesítette. Célja az, hogy a tüdőbajos szülők iskolaköteles gyermekeit nevelje. — Tehát nem Budapesté az elsőség dicsősége ezen a téren. Pedig itt aratja a tüdővész legnagyobb sikereit, sajnos, a gyarak füledt levegőjében, a poros utcán, a pincelakásban. Mi már régen hangoztatjuk, hogy a fővárosnak fel kell állítania az erdei iskolát, hiszen a budai vidék egészséges erdei fekvése szinte kínálkozik erre a humánus célra.

Házasság. *Kovács* Gyula tanító feleségül vette *Erdélyi* Mariska zsigárdi tanítónőt auguszt. hóban Zsigárdon. — *Benedek* János szföv. tanító, okleveles polgári iskolai tanár, *Benedek* Elek író fia, feleségül vette *Baló* Lujzát Nagybaconban. — *Benedek* Ábrahám szföv. tanító eljegyezte *Holló* Ilonkát Budapestről.

Halálozás. *Ross* Nándor székesfővárosi igazgató, életének 47., tanítói működésének 27. évében ez évi június 30-án hosszas szenvedés után elhunyt. A derék tanfériu halálát özvegye szül. *Senyei* Elma és két kis árvája gyászolja. — *Szónyi* Tódor nyugalmazott tanár, az ág. ev. egyház érdemes kar-nagya, a M. T. Otthonának megalapításától kezdve tagja, életének 64. évében aug. 14-én *Pécelen* meghalt, *Szónyi* Margit szföv. tanítónő az elhunytban édes atyját gyászolja.

Nyomatott Neuwald Illés utócai könyvnyomdájában Bpest, VIII, Üllői-ut 48.